

De vlieger

Maarten 't Hart

De vlieger

Roman

GROTE *letter*

Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

Copyright © 1998 Maarten 't Hart

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam.*

Oorspronkelijke omslag: Nico Richter
Omslagontwerp grote letter editie: Kelvin Covalo

ISBN 978 90 295 7954 4 / NUR 301

www.arbeiderspers.nl

Mijn vader was grafdelver. Om half acht begon zijn werkdag. Van half een tot half twee mocht hij pauzeren. Hij eindigde ‘als de torenklok de eerste slag van vijf uur laat horen. Dan nok ik meteen af. Alsof ik me dan nog niet lang genoeg uitgesloofd heb!’

Vijf minuten later smeed hij zijn fiets tegen onze regenpijp. Hij zong: ‘Ach vadertje, ach vadertje kom je weer thuis.’ Na de slotnoot weerklonken zijn klossende klompen op onze granieten gangvloer.

Meestal had ik op dat tijdstip mijn huiswerk af en zat ik op mijn zolderkamertje te lezen. Zodra ik het gerinkel van de regenpijp hoorde, rees de vraag: ‘Blijf ik hier of ga ik naar beneden?’

Tot aan het tijdstip waarop mijn moeder de tafel dekte voor de avondboterham, vertelde mijn vader over zijn belevenissen tussen de doden. Vooral ’s winters, als het al schemerde en de huiskamer verlicht werd door het waxinelichtje van de theestoof en de zachte rode gloed van antraciet, was de keus niet moeilijk. In die dagen las ik weliswaar gretig Antoon Coolen, Herman de Man, Felix Timmermans, Maurits Sabbe, Stijn Streuvels, Theodor Storm, maar hun boeken kon ik neerleggen en op elk gewenst tijdstip weer oppakken. Voor wat mijn vader vertelde, gold dat uiteraard niet.

Overigens leek het bijna elke avond alsof mijn vader, had hij zich eenmaal in zijn leunstoel naast de kachel genesteld, allerminst geneigd was om ons ook maar iets te verhalen.

Verongelijkt, nors voor zich uitkijkend, trommelde hij met zijn knokkels op de leuning van zijn stoel. Mijn moeder riep: 'Je koffie komt eraan.'

Mijn vader tastte naar zijn pakje zware Van Nelle. Traag begon hij aan de vervaardiging van een sjekkie. Op de leuning drapeerde hij een Mascotte-vloetje dat zorgvuldig werd gladgestreken. Vervolgens deponeerde hij daarop een pluk donkerbruine shag. Hij trok de tabak uit elkaar en duwde de sliertjes in de scherpe, lijnrechte vouw van het vloetje. Daarna werd de shag aangedrukt. Het vloetje werd met de grootst mogelijke zorg dichtgevouwen. Vervolgens werd het net zo lang rondgedraaid totdat alleen nog twee kleine plukjes tabak uitstaken. Ruim voor mijn vader de gomrand bevochtigde, verscheen reeds zijn verbijsterend lange tong. Het puntje ervan verdween steevast even in een neusgat. Het was alsof het zich daar voorzag van een vleugje lijm.

Meestal draaide mijn vader zijn vloetje driemaal rond voor hij ertoe overging het te bevochtigen. Was het sjekkie uiteindelijk dichtgeplakt, dan bekeek mijn vader zijn rokertje aandachtig. Vervolgens werd de tabak die links en rechts nog uitstak met twee subtiele draaibewegingen van duim en wijsvinger verwijderd en teruggedaan in het donkerblauwe pakje shag. Pas dan was het grote ogenblik aangebroken waarop de Säkerhets Tändstickor te voorschijn konden komen. Ondertussen had mijn moeder de dampende koffie op de tafelrand neergezet. Elke dag moest mijn vader de afweging maken of hij eerst een trekje dan wel een slok zou nemen. Greep hij eerst zijn mok, dan wist ik dat ik mij weer kon terugtrekken op mijn zolderkamertje. Dan had hij zelden iets bijzon-

ders te vertellen. Nam hij eerst een trekje, dan was het zaak geen woord te missen.

Niettemin moesten wij hem zelfs als hij eerst een trekje nam uit zijn tent lokken. Gewoonlijk hoefden wij na de eerste rookwolk maar één vraag te stellen: ‘Is meneer Rampenne vandaag nog langs geweest?’

‘Rampenne? Als ’t niet waar is! Komt elke dag wel even langs. Alsof hij alvast een beetje wil wennen aan ’t feit dat hij binnenkort hele dagen bij me komt liggen. Vanmorgen kwam hij warempel zelfs al voor achten het graf op! Waarom? Wat doet zo’n stokoude man zo vroeg? Heeft de rusthuisvader hem natuurlijk, omdat ze hem dan al spuugzat zijn, gewoon de deur uitgeflickerd. Moet zo’n man maar zien hoe die nog een beetje christelijk de dag doorkomt. Denkt hij: eerst maar eens naar het kerkhof, daar kan ik om deze tijd wel terecht. Krijg ik hem al voor achten op m’n dak! Wat moet ik zo vroeg beginnen met een doofstomme vent die d’r toch met z’n hele hebben en houden naar hunkert om een praatje te maken? Klaar ben je!’

Heftig trok mijn vader aan zijn sjekkie.

‘Het is zo verrekte lastig praten met iemand die doofstom is. Elke keer krijg je weer dat verrot kleine notitieblokje onder je neus gedrukt. En komt ie weer met een vettig, stomp potloodje aan, dat bij het eerste woord dat je ermee probeert op te schrijven uit je handen glijdt. Valt ’t in een perkje. Kun je je een halfuur rot zoeken tussen die verrekt puntige rozen om het terug te vinden. Heb je ’t eindelijk weer in handen, dan zit er overal bloed aan je vingers. Soms schrijft hij waarachtig eerst zelf wat. Eén, twee woorden. Mag je raden wat hij be-

doelt. Als je niet snel genoeg reageert, scheurt hij het blaadje uit het blokje en smijt het zo in je gezicht. Heb je een poosje met 'm staan oreren, dan dwarrelen d'r overal van die witte velletjes rond. Soms kun je niet eens meer lezen wat er op een liggende steen staat, zoveel van die pokkeblaadjes kleven er dan al aan vast. En ergens heb je 't ook weer vreselijk met 'm te doen, en toch spring ik mettertijd een gat in de lucht als ik hem netjes in een huurgraf mag laten zakken, want wat een narigheid, zo'n klein, driftig kereltje dat met z'n armen gaat staan wieken als je niet snel genoeg reageert als hij je zo'n tweewoordenblaadje onder je neus heeft gewreven. Bovendien moet je elke keer als hij eindelijk weer is opgerot het hele gesprek dat je met 'm gevoerd hebt, van een liggende steen af boenen, of tussen de keitjes vandaan rapen. En altijd als je met 'm aan de praat bent, en denkt, ik geloof al z'n leven dat ik vandaag begrijp waar ie heen wil, schrijft hij opeens een paar woorden op zo'n iel blaadje waar je dan geen touw aan vast kunt knopen. Vanmorgen ook weer. Komt hij aanlopen, grijpt z'n blokje, pakt z'n stompje potlood, likt eraan, en schrijft op: "Vandaag begrafenis?" Dus ik pak dat blokje van 'm over en schrijf: "Ja, vrouw Kraaijenvanger." Hij schrijft: "Is rooms, waarom hier?" Ik schud m'n hoofd en maak er een gebaar bij van ik weet het niet en ik roep – want al is hij stom, je praat toch, tenslotte praat je ook honderduit tegen een paard al weet je donders goed dat zo'n beest er geen stom woord van verstaat – "Ik weet het niet, ik heb geen idee." Je kijkt naar 'm en je denkt: dat begrijpt hij en hij pakt z'n blokje en hij schrijft: "Daar soms grond te heet onder de voeten?" Nou, daar had ik absoluut geen antwoord op. Waarom zou er